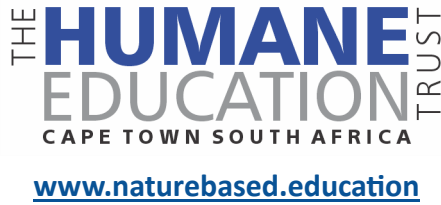

**Molo,
morena wa toting**

ka Pandora Alberts

Published by
The Humane Education Trust

ISBN 978-0-9869721-1-9

Illustrations: Pandora Alberts

The translation of this book into Sotho
made possible by World Animal Net.

©The Humane Education Trust

All rights reserved. No part of this publication may
be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form
or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or
otherwise without the written permission of the publishers.

Bophelo Toting

Ho ya ka moo a hopolang ka teng, ha esale Vusi a phela toting. Ha a tsebe dilemo tsa hae, empa Gogo Mieta o re o nahana hore a ka ba dilemo di leshome le motso o le mong kapa leshome le metso e mmedi. O mmele o monyane o bile o dihlolong.

Ka nako tse ding ha a sututsa terole ya hae e llang makerekere ho ya toropong ho ya rekisa dibotlolo, tseo a di bokeleditseng, bashemene ba toropong ba ne ba mo soma. Ba supa kepisi ya hae e tshweu e tshwehlang mme ba hweletsa ba re: “Mamolangwana! sheba menoto ya hae e otileng! Fofa! Fofa!”

Vusi o leka hore a se bue haholo. O tsamaela ka thoko. Haeba a fumane tjhelete, o e pata ka seeteng sa hae. Ha morao o tla rekela Gogo Mieta di sosetjhe tse kgubedu le ditholwana le borotheo bakeng sa hore a etse disamentjhise. Ka nako e nngwe o sallwa ke tjhelete e lekang le hore a reke senwamaphodi. Bophelo ba toting bo boima.

Vusi o apara diaparo tse lahlilweng mme tse epolotsweng mekotleng e metsho ya matlakala le diqubung tse tjhang tsa matlakala. Mariha o dula a hatsetse mme pula e etsa hore diso tse maotong a hae di be bohloko haholo.

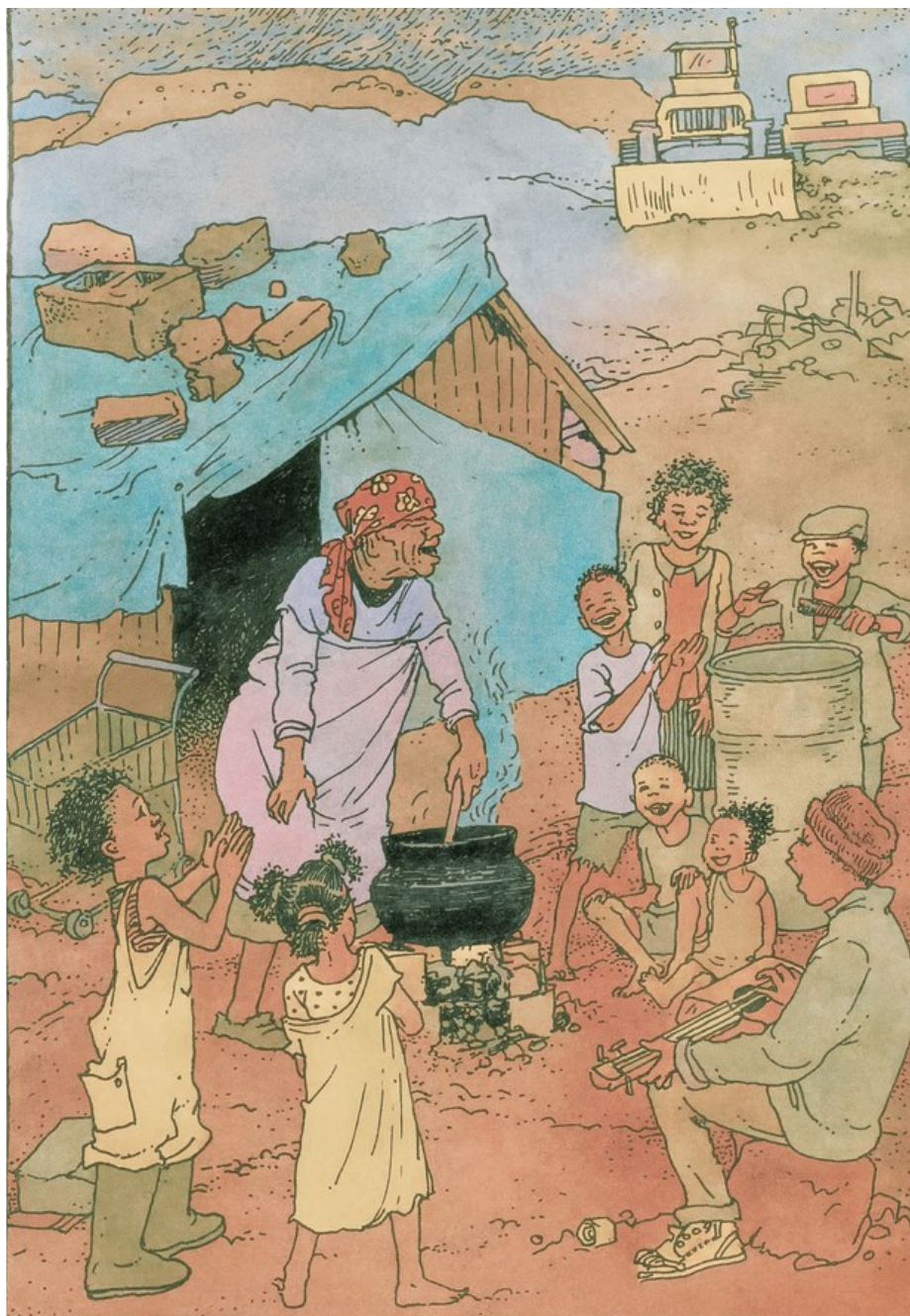
Moriri wa hae o dula o nkgang mosi mme matsoho a hae a ditlhabela ke ho fata toti. O rwala dieta tse sa tlwaelehang. Di kgolo haholo ho ena mme o lokela ho di sutela dikatana hore di se ke tsa tswa. Hangata dieta di lahlehelwa ke bo mmate ba tsona dikoloing tsa molora. Vusi o lakatsa eka batho ba ne ba ka tlamella marapo a tsona mmoho pele ba di lahla.

Kajeno ke Sontaha, mme Sontaha ke tsatsi le ikgethileng toting. Mello e etsang mosi o nkgang e batla e timme. Dikgofu tse kgolo tse sututsang diqubu tsa toti di pakilwe mme ho thotse.

Vusi ha a sututse teroli ya hae mmileng o potlakileng ho ya toropong.

Bana bohle ba tlhokomelong ya Gogo ba mo thusa ho pheha sopho ka pitsa ya hae e ntsho. Ntho ya bohlokwa ke ha ba bina ha mmoho. Gogo o ba ruta difela mme e mong wa bashemane ba baholwanyane o letsa katara.

Vusi o letsa toromo ya dikalane tse mashome a mane mme e etsa modumo o hlollang!

Motswalle ya bitswang Molo

Kajeno ho na le ho hong ho siyo. Podi e kgolo e tshweu e dulang toting ha e banahale hohle. Vusi o rata poti. O e rehile lebitso la “Molo” hobane e shebahala eka e a mo dumedisa hoseng ho hong le ho hong ha ba kopana diqubung tsa toti. Molo e ka ka ke seruuwa e bile e hlaha. Ha e dumelle mang kapa mang ho e thetsa ha ese Vusi feela. Ba qeta letsatsi lohle ba le mmoho. Ha Vusi a fumanana ho hong ho ikgethang o a ho phahamisa o ho bontsha Molo hore a ho bone.

“Sheba hona poti Molo,” Vusi o rialo. “Hempe e kgubedu e kgolo, e nang le dikonopo tse seng kae feela tse set-seng. Ha o e rate?”

Molo e mo sheba ka la moleka ka mahlo a yona a masehla mme Vusi o na le bonnete ba hore e arabela e re: “Ho, Vusi ha ke hloke hempe eno e kgubedu. Sheba seo ke se fumaneng. Mahaba a peneapole le kausu e monate ya kgale!” Molo e tlola le ho fata. E ema hodima qubu e nngwe le e nngwe jwalo ka ha eka toti ena ke ya yona.

“Re tla kenya poti eno ka potong ya rona ya setjhu” Gogo o a hlokomedisa. Empa Molo e matjhato haholo hore e ka tshwarwa. E hlohlora seledu sa yona e be ya baleha.

Vusi o ya hodimo le tlase a batlana le Molo. E be e feletse ka hara poto ya motho e mong?

O sheba hohle toting empa ha a bone letshwao la Molo.

“Molo! Podi Molo!” Vusi o tshwenyehile haholo.

“Boyang le tlo ja dijo tsa lona di sa tjhesa,” Gogo wa ba bitsa.

Molo e Tsietsing

E sale hoseng haholo letsatsing le hlahlamang Elvis mokganni wa kgofu a fumana Molo e paqame ka tlasa Kgofu ya hae. Vusi o nahana hore e shwele empa ha a pholla nko ya Molo, podi e bula mahlo le ho oma ka hlooho. E kgethetsa makweba ka molomo mme e a raharaha.

“Eish, ho fedile ka podi,” ho rialo Elvis. O hlwella kgofu mme wa e dumisa.

Vusi o na le leano. O tseba hore kae kae toropong ho na le ngaka e ka phekolang diphoofolo tse kulang. “Nthuse ho kenya Molo ka teroleng ya ka, Elvis,” o a kopa.

“Vusi, lebala ka yona. Podi eno e a shwa.”

Empa Elvis a theo ha kgofu, a phahamisa Molo mme a e kenya ka teroleng. Molo ya ithaburanya ka mokgwa o fokolang mme ya paqama e thotse. Ditlhako tsa yona tse diretse le manaka a yona di ne di hlahile pakeng tsa dit-erata tsa terole.

Vusi a qala leeto la hae le lelelele. Mabidi a terole a manyane mme atshwaseha malwanlwahleng a toti. Molo e kgolo e bile e boima haholo. Bana ba bang ba thusa Vusi ho lwantshana le terole ho ya mmileng o potlakileng. Ha a fihla moo a qala ho matha! Ho theosa metho ya mmila o potlakileng. Qetellong Vusi a fihla teropong. Ho ne ho ena le batho ka pele ho ena, le sephethephethe, le mabenkele. O lokela ho lwana ho nyolla le ho theola terole phefementeng. Batho ba ne ba mo sheba mme ba tsheha.

Hang hang ke ha bashemane ba fosahetseng ba toropong ba eme ka pele ho ena. Ba ke ke ba mo dumella ho feta. Ba a mo soma. “Mamolangwana ke eo a etla! Hei, ke ngwaneno eo ka poremeng? Re mo sutumeletse sephethephetheng?”

Vusi a tlalwa ke kgalefo e kgolo. “SUTHANG!” A hweletsa. Lentswe la hae le le phefa. Ha e sale Vusi ya mmele o monyane ya dihlolong. Bashemane ba fosahetseng ba bona ka moo mahlo a hae a benyang ka teng mme ba tjhetjhella morao ba kgutsitse. Vusi o sututsa terole ka potlako e shebahala e ka e tla qhalana.

Tlase ho mmila ona ho na le ntlo e kgolo e tshweu e nang le nothiseboto ka jareteng. Vusi o sitwa ho bala lebitso le ngotsweng botong. “Na ke ngakeng ya diphoofolelo mo?” o botsa mofeta ka tsela. Mosadi o oma ka hlooho mme o a supa. “Lemati le le putswa.”

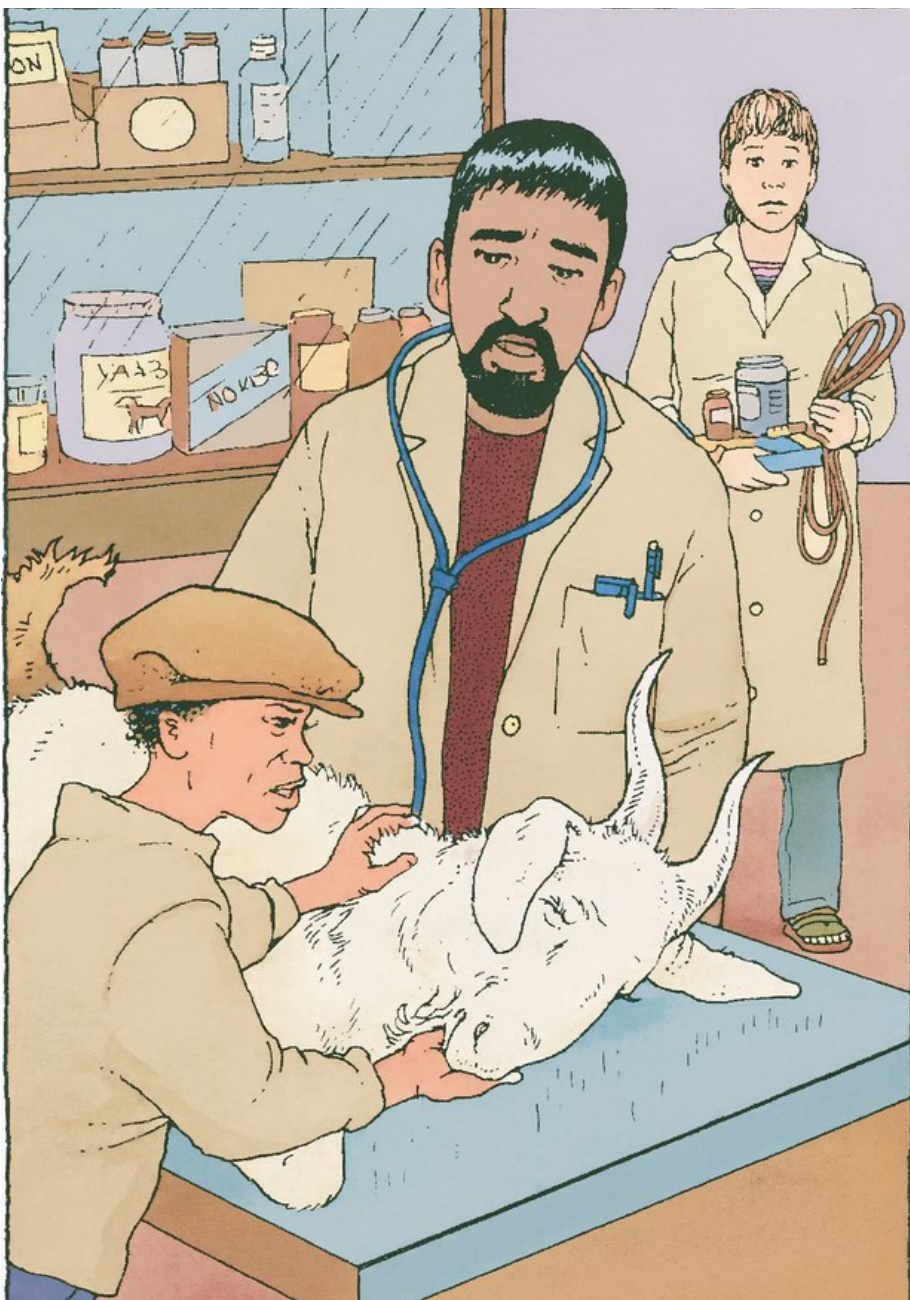
Ho ema nako e telele o lebeletse

Ka hare ho tleneniki ya diphoofolo ngaka e molemo Naidoo o sisinya hlooho. “Podi ena e jele ntho e tjhefo ha-holo. Ha re tsebe hore na ke tjhefo ya mofuta ofe. Re tla leka ho e pholosa, empa o se ke wa ba le tshepo e kgolo.

O dula fatshe setupung mme o ikwahela sefahleho ka matsoho. Letsatsi lohle batho ba tlisa diphoofolo tsa bona ho phekolwa. Ho ba le dikatse ka dimanking, dintjan-yana tse nyane, dintja tse kgolo, papakgae e dutseng lehetleng la motho, e sita le noha ka mokotleng wa lesela. Ha ho motho e mong ya tlisang poti. Ba bang ba batho ba apere diaparo tse ntle, le diphoofolo tsa bona di kga-bisitswe dia benya, mme di tlanngwe melaleng ka marapo a hlakileng ka mekgabiso ya dikgalase. Batho bana kaofela ba makalla Vusi mme ba mo pota ka thoko jwalo ka ha e ka o a tshwehla.

Ho ne ho se ho le lefifi ha ngaka Naidoo a tswela ka ntle a batla Vusi. O ne a se a apere baki e ntsho ka hodima khoutu ya hae e tshweu. O ne a shebahala a kgathetse. “Podi ya hao e tla lokela ho dula sepetleleng sa rona. E na le monyetla wa ho fola.” A sheba Vusi a busitse difahleho. “O dula kae?”

Vusi a mmolella ka Gogo Mieta le bana ba bang, le mokhukhu oo ba dulang ho ona o entsweng ka dipalo le diterata le dipolasetiki.

“Ke nahana hore ho na le motho eo ke mo tsebang a ka le thusang,” ho rialo ngaka Naidoo. Motho eo ngaka Naidoo a batlang hore Vusi a kopane le ena ke 'social worker' e bitswang Sister Anna. O ne a le molemo a bile a le bonolo, mme a tsamaya le Vusi le terole ya hae ho ya ha hae ho robala teng.

Vusi a tola ka metsi a hlwekileng a futhumetseng, ka sesepa se lekweba, le ka sepontjho. A hlatswa moriri wa hae ka shampoo mme a o hlakola ka thaole e kgolo e bonolo e bosehla ba lamunu. Sena e bile boiphihlelo bo boholo! O ne a nka ha monate.

Jwale a apara diaparo tseo Sister Anna a ileng a mo fa tsona hore e be tsa hae. Vusi o ne a rata bokate le thopo e pherese ya tracksuit e neng e batla e le kgolwanyane ho ena le ha di ne di se di ile tsa aparwa.

“Jwale bakeng sa dijo tsa mantsiboya,” ho rialo Sister Anna. A hadika mahe le tamati, mme a etsa di sament-jhisi tse kgolo ka cheese le mahaba a romotsehang. Vusi a nka thipa le foroko tsa hae. O ne a lapile hoo e neng e ka a ka sutela dijo tseo kaofela ka hanong ka nako e le nngwe. Empa a hopola hore Gogo Mieta o tsitlallela mekgwa e metle. Hang hang a hopola podi Molo moo e robetseng sepetlele le hore ha ho seo e se jang. A kwahela sefahleho sa hae ka diatla mme a bokolla a re, “Molo e tlilo shwa!”

“Shh,” ke Sister Anna eo. A mo kopa ka molala. “Re tla ya mmona hosane. Ngaka Naidoo ya bohlale o tla leka sohle se matleng a hae.”

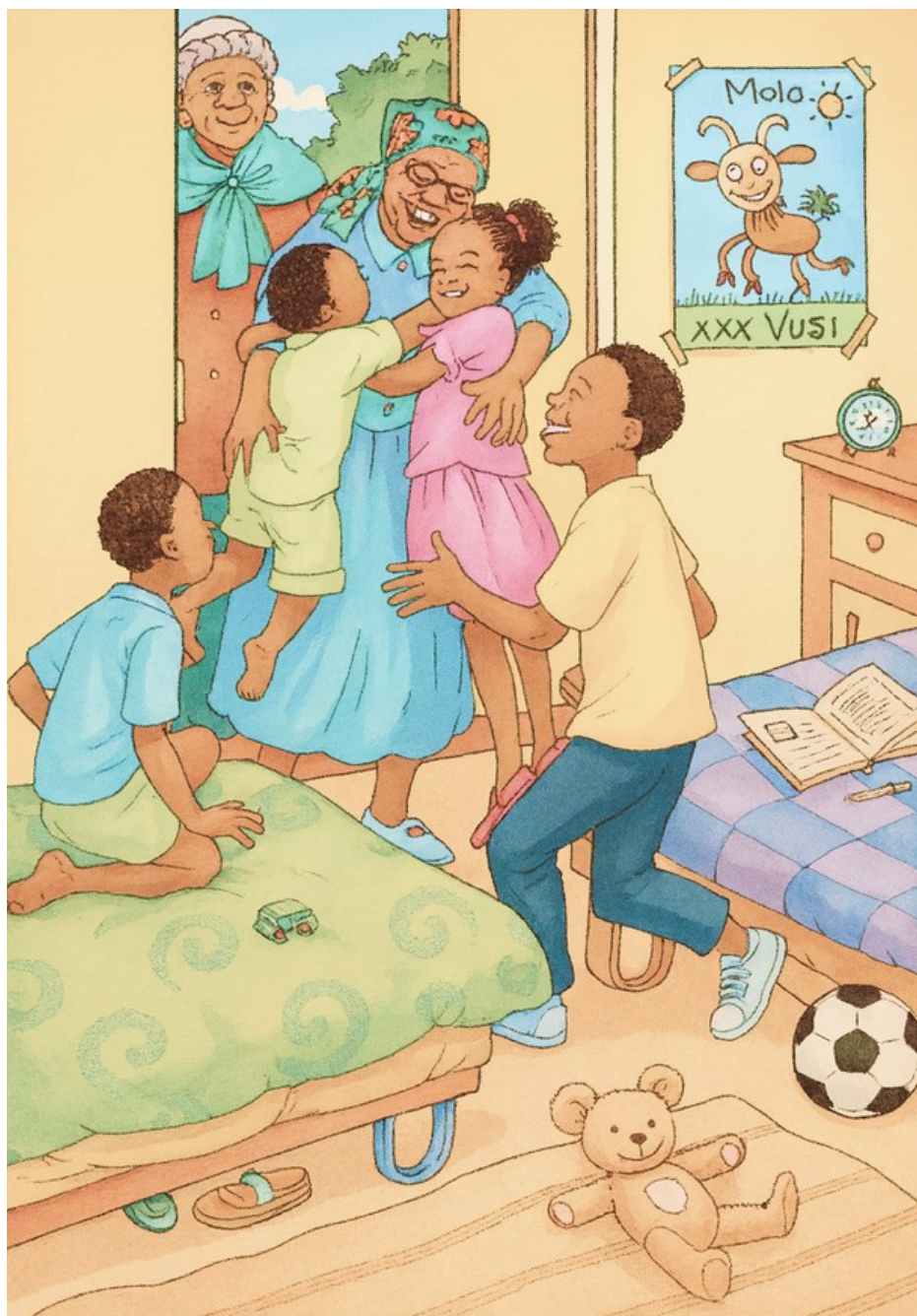
“Toting ha ho monate ha Molo e le siyo,” ho rialo Vusi ka ho sarelwa.

Qaleho ya bophelo bo botjha bo monate

Molo ya dula sepetle beke, mme ya tswa e fokola ho ya jwangng ka ntle. Dintho tse ding tse molemo dia etsahala. Sister Anna a ya bona Gogo Mieta le bana toting e le ho ba fumanela sebaka se bolokehing ho ka dula ho sona. Vusi a ya sekolong mme mosuwe wa hae a tshepisa hore o tla fihlela boemo ba bana ba bang. Ha a ena le nako Vusi o ne a ntse a thonaka dibotlolo le makotikoti toting ho iphumanela mapenenyana.

Gogo o arolelana ntlo le bonkgono ba bang ba bararo, mme bana ba na le dikamore tse pedi tse kgolo tseo e leng tsa bona. Boholo ba nako thapama le ka mora papadi ya bolo, Vusi o etela Molo e seng e phela le dipodi tse ding tse hlano serapeng se nang le jwang bo bongata sa polokelo ya diphoofolo sa setjhaba.

Molo e tlodisa hlooho ya yona ka hodima terata hore Vusi a e ngwaye.

“Na o thabile, podi Molo? Ha e le moo o se o na le dijo tse thabisang le basadi ba bahlano mme ho se motho ya o tsomang ho ya o pheha?”

Molo e tsitsinya seledu sa yona mme e shebile Vusi ka mahlo a yona a masehla. E ne e ka e ntse e re, “Re ke ke ra hlola re ba toting, Vusi.”

Jwale e thala hara jwang, e phahamisitse mohatla, boya ba yona bo bosweu bo benya.

*Buka ena e kgothaletsa kutlwelobohloko, toka le hlomphe bophelong,
ka dingolwa. Dipale tsena di loketse bana ba poremari.
Di ka sebediswa bakeng sa puo ya lapeng kapa ya bobedi ho latela
boemo boo baithuti ba leng ho bona ba ho bala.*

THE **HUMANE** TRUST
EDUCATION
CAPE TOWN SOUTH AFRICA

NatureBased
EDUCATION
A DIVISION OF THE HUMANE EDUCATION TRUST